SVOBODA СВОБОДА
UKRAINIAN DAILY УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

VOL. XCVI. No. 161. JERSEY CITY and NEW YORK. FRIDAY, AUGUST 25, 1989 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК. П'ЯТНИЦЯ, 25-го СЕРПНЯ 1989 Ч. 161. РІК XCVI.

Пам'ятайте про Україну!

В ЛУЦЬКУ В ЗАГАДКОВИХ ОБСТАВИНАХ ПОМЕР ПЕДАГОГ

Луцьк (Волинська філія УГС. В. Карпинець). — В суботу, 5-го серпня, в селі Раймісто Ровещенського району відбувся похорон директора Луцького педагогічного училища Петра Максимова. Жалобна тризна була велелюдна, з участю офіційних і неформальних організацій. Офіційно керував мітинґом завідуючий обласного відділу народної освіти Поліванов. Були присутні працівники обкому партії, райкомів, колеґи, односельчани і, як правило, каґебісти. Лунали промови про доброту, чесність, принциповість і зразковість покійного і про невблаганну смерть, яка на 42 році обірвала йому життя. Все ніби ясно, закономірно.

Всі добрі слова на адресу покійного були справедливими, але вражало те, що крім щирих друзів, такі ж промови цинічно виголошувались людьми, які послідовно і настирливо переслідували П. Максимова саме за оту його чесніть і принциповість.

На мітинґу, що відбувся неофіційно 23-го липня ц.р. для вшанування пам'яти жертв сталінського терору, велику активність проявив викладач того ж педагогічного училища Олег Гудима. Він, будучи одним з лідерів НРУ за перебудову на Волині, взяв на себе обов'язки ведучого. Тим самим викликав гнів офіційних батьків міста й области. Правда, публічного їх голосу ніби не чути. Проте в органі волинського обкому комсомолу, газеті „Молодий Ленінець" з 29-го липня ц.р. опубліковано статтю Л. Ержикевич під заголовком „Несанкціонований мітинґ", де зокрема про Гудиму пишуть таке: „Олег Гудима — викладач Луцького педучилища, відразу підкорив собі присутність на мітинґу. Яку людину залишать байдужою факти, наведені ним, і кого не насторожить їх суперечність з тими даними, які нещодавно були опубліковані в 'Радянській Волині'? (Йдеться про матеріяли тиску працівника управління КҐБ Волинської области А. Деменкова на журналістів обласного центру). Що ж виходить? Там стверджується, що немає точних даних скільки перебувало в'язнів у тюрмі на початок війни, а ось цей чоловік каже, що їх розстріляно майже 4,000. Навіть показує чотири могили, де тих захоронено. Друге непорозуміння: є свідчення, що архівних документів майже не збереглося. І раптом звідкілясь виникло 200 справ тих, хто притягався до кримінальної відповідальности за 'особливо небезпечні злочини'! Звідки ж вони взялися, якщо всі архіви знищені? Слухаючи Гудиму, люди переконувалися, що досі від них приховували правду і лише він, Гудима, розкрив на все очі".

Так обурюється каґебіст поведінкою О. Гудими на мітинґу, змальовуючи його фальсифікатором і наклепником на совєтську дійсність. Як на думку КҐБ, то цілком нормально було б привести таку людину до порядку. Але ж як зареаґували на це його колеґи по роботі? Жодного обурення з їхнього боку не послідувало, жодного осудження...

Тому 3-го серпня директора педагогічного училища П. Максимова викликали в обком партії й запропонували звільнити з роботи смутяна Гудиму. Директор відмовився, сказавши, що не хоче бути негідником. На цьому розмова й завершилась. Але всі знають, що покійний і раніше був у немилості в обласного партійного керівництва. Його зняли з посади секретаря Ровещенського райкому і призначили завідуючим обласним будинком політичної просвіти. Та й на цій посаді він когось не влаштовував, тому минулого року його перевели на посаду директора педагогічного училища.

Після розмови в обкомі 3-го серпня, в той же день о 6-ій годині по полудні П. Максимова знайшли мертвим. І хоч офіційна версія твердить про несподівану серцеву атаку, але синє обличчя і рубець на шиї свідчать про інше.

Піяніст В. Винницький виступить на Союзівці

Союзівка. — Тут на оселі Українського Народного Союзу відбудеться в середу 30-го серпня вечером у залі „Веселка" концерт - речиталь відомого широко в Україні, піяніста Володимира Винницького.

В. Винницький.

Молодий, 34-річний піяніст є одним із найкращих тепер в Україні. Світову славу здобув він маючи 28 років у 1983 році в Парижі, коли здобув перше місце на міжнародному фортепіяновому конкурсі Лонґ і Тібо. В 1984 році міністер культури СССР нагородив його в Москві орденом за його успіхи в музиці.

В. Винницький, який тепер перебуває короткий час на терені ЗСА у родини, приїхав до Північної Америки на ряд концертів в Канаді у вересні. Він є відомий із виконування творів модерних композиторів, як також українських творів і виступає часто в музичних програмах радіо і телевізії у Києві. Його авдиції надаються до Фінляндії, Східньої Европи і Канади.

Крім своїх сольових виступів, В. Винницький є учителем в музичній консерваторії в Києві і є солістом Київської філгармонічної оркестри та солістом Українського державного оркестра. Він закінчив докторатом музичну консерваторію в Москві та був учнем Лідії Ґоломбо, Євгена Малініна і втішається особливою опікою Генрі Нойгавза.

Концерт В. Винницького на Союзівці буде першим його виступом перед українською публікою в Америці.

М. і Р. Руденки є темою репортажу в „Ню Йорк Таймсі"

Джерзі Сити, Н.Дж. — У недільному виданні „Ню Йорк Таймсу" з 20-го серпня ц.р. в секції 12, що призначена для мешканців стейту Ню Джерзі, появився на першій сторінці обширний репортаж пера Карлі Кантор про політичних втікачів, які поселилися в тому стейті.

Після опису опіки і усіх благ, що їх цей стейт дає втікачам, репортерка зупиняється на проблемі лікування психічних і фізичних ран, що залишилися тривкими серед політичних еміґрантів. І тут К.Кантор передає розмову із Миколою та Раїсою Руденками, які розповідають про їхню незавидну долю, перебування у тюрмі та в таборах праці і наслідках, які ці страшні роки залишили на їхньому здоров'ї. Підкреслено також, що їм важко погодитися із втратою батьківщини та родини, яка там залишилася.

Дальша частина репортажу посвячена клініці для лікування жертв тортур, яку провадить д-р Ранделл Кракауер при Медичному центрі св. Михаїла в Нюарку і яка має понад 20 осіб персоналу. Праця цієї клініки зосереджується на лікуванні психічних проблем політичних в'язнів, які тепер проживають в стейті Ню Джерзі і отримали статус політичних втікачів.

Репортаж прикрашений великою світлиною М. і Р. Руденків, зробленою у їхньому мешканні в Джерзі Сити. Репортерка підкреслює, що Раїса Руденко працює тепер у щоденнику „Свобода".

ЛОТИШІ ДОМАГАЮТЬСЯ ПОВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТИ

Рига, Латвія. — Як інформує пресове аґентство Асошіейтед Пресс, на конференції лотиських активістів, яка почалася у понеділок, 21-го серпня ц.р. у справі національного самовизначення говорено вже не про те чи Латвія має бути незалежною, а тільки коли це станеться.

В інтерв'ю, що його дав Яніс Фрайманіс чужинецькій пресі, він як провідник 200,000-членного Народного фронту заповів, що у жовтні цього року вони будуть переводити голосування чи їхня організація має стояти на становищі суверенітету чи повної незалежности. Вже тепер тисячі лотишів підписали петицію з пропозицією повної незалежности. У п'ятдесяту річницю підписання пакту поміж міністром закордонних справ Німеччини Йоахімом фон Ріббентропом і В'ячеславом Молотовим, що припадає на 23-го серпня ц.р. справа незалежности буде темою дальших дискусій конференції Народного фронту. Тепер лише комуністична партія Латвії стоїть дальше на становищі суверенітету із СССР.

Хоча в Латвії майже половина мешканців — це росіяни, вони в більшості з уваги на катастрофальні господарські обставини в СССР не хочуть повертатися на батьківщину і є лише зацікавлені в тому чи на випадок незалежности Латвії зможуть там дістати горожанство, про що їх запевняє Народний фронт.

Лотиські націоналісти, як пише аґентство Ассошіейтед Пресс, використали вже реформи Міхаїла Ґорбачова, як також леґальні та парляментарні способи, щоб здобути більшість балтійських місць в новій Верховній Раді СССР і це дає їм силу до дальших змагань. Дальшим завданням лотиських активістів є допровадити до уневажнення голосування в балтійських державах з 1940 року, яким усі три ці держави прилучено до СССР.

Як відомо, ЗСА ніколи не визнали прилучення їх до СССР і Латвія, Литва та Естонія мають своїх дипломатичних представників у Вашінґтоні.

Газета хвалить українську співачку

Джуветт, Н.Й. — У місцевій газеті „Віндгем Джорнал" з 3-го серпня ц.р. появилася зі світлиною дуже прихильна рецензія на самостійний концерт у „Ґражді" біля Гантеру, Н.Й., канадської співачки Лілеї Волянської, що відбувся 22-го липня цього року.

У рецензії сказано, що виповнена по береги заля в „Ґражді" в Джуветт Центрі, вітала гостю з Канади, яка дала тут вечір арій і пісень при фортепіяновому супроводі Юрія Цибрівського. Рецензент пише: „Лілеї Волянської чистий, вібруючий та добре вишколений голос сопрано наповнив всю з дерева зроблену концертову залю (в якій також приміщується картинна ґалерія) низкою композицій італійських, як і українських композиторів. Молода солістка віддалася всеціло співові арій Белліні, Верді та Пуччіні. Її виконання патріотичних пісень Соневицького, Людкевича, Степового, Лопатинського і Барвінського виявило особисте емоційне її заанґажування в співаних речах, а особливо українські її пісні про кохання, дані як наддаток, були вершком виконання і окрасою вечора. Це були запевнення й обіцянка великого таланту, що знайшов своє завершення в цій пісні. Акомпаньятор Ю. Цибрівський старався залишатися в тіні, коли солістку ентузіястична публіка вітала овацією за овацією".

У ПРИБАЛТИЦІ ВІДБУЛАСЯ ВЕЛИЧЕЗНА ДЕМОНСТРАЦІЯ

Частина „ланцюга свободи" в столиці Естонії Таллінї.

Таллін, Естонія. — У середу, 23-го серпня у Прибалтиці відбулася величезна демонстрація, організатори якої напередодні передбачали, що в ній візьмуть участь до півтора мільйона мешканців Латвії, Литви і Естонії. Демонстранти взялися за руки і утворили 600-кілометровий живий ланцюг, який зв'язав в одне три республіки, які півстоліття тому були віддані Сталінові після підписання секретного протоколу до совєтсько-німецького договору.

Таллінське радіо повідомляло демонстрантів, куди кому треба прибути, щоб зайняти місце в живому ланцюгу. Організатори демонстрації влаштовували віча, пресові конференції і концерти. „Естонський народ єдиний, настрій у всіх гарний, — сказав представник Народного фронту Уло Каєвац. — Протести знаменують перемогу над злом, яке принесли пакт і совєтська окупація".

Про совєтську окупацію говорили 170 керівників Саюрдісу, що зібралися у Вільнюсі. Вони прийняли резолюцію з закликом до створення „незалежної демократичної Литовської республіки".

Коло 12-ої години дня в центрі Вільнюса почали збиратися сотні литовців з опудалами Гітлера та Сталіна і з плякатами, на яких були гасла проти „совєтського імперіялізму". Організатори демонстрації видали заяву, в якій сказано: „Совєтський Союз доклав усіх сил, щоб стерти Естонську, Латвійську і Литовську республіки з пам'яті і з карти світу, забрати з наших бібліотек і підручників".

Протести перекинулися і на Молдавію, яка до війни входила до складу Румунії, але у 1940 році була анексована Москвою.

Спеціяльна комісія литовської Верховної Ради назвала совєтсько-німецький пакт „міжнародним злочином". Історію укладення пакту вивчала також комісія Верховної Ради СССР під головуванням члена Політбюра Олександра Яковлева. Її висновки покищо не були надруковані у центральній пресі, однак у вівторок їх опублікували в Естонії. Комісія визнала автентичним секретний протокол до пакту, за яким Гітлер і Сталін розділили сфери впливу в Европі, і рекомендувала, щоб Верховна Рада СССР оголосила його недійсним з моменту підписання.

Організація „Меморіял" відкрила у Москві виставку документів, присвячених совєтсько-німецьким відносинам 1939-1941 років і таким злочинам сталінізму, як вбивство понад 4,000 польських офіцерів у Катинському лісі. Влада змусила організаторів забрати вивішені у залі символи, які зображали серп і молот, переплетені зі свастикою.

У середу увечорі на Соборній площі Вільнюсу зібралося коло 5,000 осіб, які відспівали національний гимн вільної Литви. Вони тримали запалені свічки в пам'ять про своїх співвітчизників, що загинули в роки репресій. 58-річний литовець, висланий при Сталіні, тримав у руках карточку з цифрою 1,222,660. Так місцеві активісти оцінюють кількість литовців, репресованих за совєтської влади.

Ентузіястів бандури є багато

Джерзі Сити, Н. Дж. (О. Кузьмович). — Нас завжди дивувало, що ця бандура, на згадку якої у нас мимоволі завжди виринала картина старого дідугана, що грає приспівуючи — може зацікавити, а то й захопити молодих людей.

Але в останні роки це наше (неслушне, до речі) переконання зовсім змінилося. Здається таким переломовим для нас моментом був вид величезної числом кількости молодих бандуристів, які на IV СКВУ з'їхалися з усіх усюдів до Торонто, щоб там виступити спільно у величезному концерті.

Тому коли у редакцію заходить молода людина — ентузіяст бандури, нас вже це зовсім не дивує, а цікавить послухати його поглядів та інформацій.

М. Дейчаківський розказує про мистецтво гри на бандурі.

Микола Дейчаківський, що закінчує студії хорової дириґентури на наше перше питання, коли і як його полонила гра на бандурі, без вагання відповідає, що свій ентузіязм, як десятки інших бандуристів його віку, завдячує Григорієві Китастому, покійному вже „батькові бандуристів". Це він вщепив у молодих українців, живучих далеко від колиски цього інструменту, любов до нього і бажання не лише вивчити гру на ньому, але й цією грою понести широко славу про українську бандуру серед своїх і чужих.

„Г. Китастий", — каже із зворушенням наш гість, — „мав невидимий клич до сердець і почувань нашої молоді, яку зумів так захопити красою української пісні та бандури".

Справді у того учителя мусів бути якийсь невидимий ключ — та ж його учні сьогодні не лише продовжують це мистецтво зі захопленням, але поширюють його навіть у далеких закутинах, де живуть українці. Ось М. Дейчаківський розповідає нам про „ренесанс" бандури у Південній Америці, де тепер молодь українського походження з великим захопленням учиться гри на бандурі. Туди їздять навчати вихованки Г. Китастого, зокрема його братанич Юліян, Микола Чорний та інші. Туди фундують бандури для незаможних українців, зацікавлених грою, і там відбуваються постійні курси.

Але курси кобзарського мистецтва, як пояснює М. Дейчаківський, відбуваються постійно на різних теренах. Ось, каже він, у грудні 1988 року відбувся курс для учителів гри на бандурі, що його провадили Ю. Китастий, М. Дейчаківський і Тарас Павловський, де було коло 20 учасників із різних країн: ЗСА, Канади, Південної Америки і Европи. В травні цього року був курс гри на бандурі в Саскатуні під проводом д-ра Тараса Махлая, при кінці липня відбувся курс на оселі ОДУМ в Лондоні, Онтаріо, а в Мюнхені при УВУ такий же курс від 17-го до 30-го липня. Але завершенням цьогорічних кур

(Закінчення на стор. 4)

ВЛАШТОВУЮТЬ ІМПРЕЗУ В КОРИСТЬ УМ

Парма, Огайо (Е. Морозинська). — У неділю, 10-го вересня ц.р., о год. 1:30 по полудні тут в залі Свято-Покровського Осередку, 6810 Бродвю рд., відбудеться полуденок-бенефіс в користь будівельного фонду Українського Музею в Ню Йорку. Бенефіс влаштовують відділи Союзу Українок Америки округи Огайо і парафія Покрови Пресвятої Богородиці.

Мистецтвознавець Стефанія Гнатенко, асистент директора УМ виголосить доповідь ілюстровану прозірками на тему: „Митрополит Андрей Шептицький, меценат Українського Національного Музею". Піяністка Оксана Ласовська виступить з музичним репертуаром творів українських і світових композиторів.

Датки — 25 дол. можна відтягнути від податку. Квитки можна набути в „Самопомочі", українських крамницях і у членок СУА.

Олена Мартинюк — 7-ий Відділ, Акрон, окружний музейний референт СУА Люба Дармохвал, музейний референт 12-го Відділу СУА, є керівниками імпрези. По дальші інформації слід звертатися на число телефону: (216) 886-1221.

У СВІТІ

ВАРШАВСЬКА „ГАЗЕТА ВИБОРЧА" надрукувала на першій сторінці репортаж під заголовком „Чи досить міністерських течок?" Підрахувавши, на скільки постів претендує кожна партія, яка увійде в коаліцію, газета приходить до висновку, що їх замало. Щоб добитися компромісового рішення, Тадеуш Мазовецький, висунутий на пост прем'єр-міністра, провадив переговори з лідерами цих партій і їх парляментських фракцій. Ще до висунення Т. Мазовецького на пост прем'єр-міністра „Солідарність" обіцяла Польській об'єднаній робітничій (комуністичній) партії пости міністра оборони і міністра внутрішніх справ. Однак в неділю ЦК ПОРП вимагав більшої кількости місць. Об'єднана селянська партія розраховує на чотири-п'ять міністерських течок. Демократична партія, яка також підтримує „Солідарність", настоює на двох-трьох постах. Якщо врахувати, що в нинішньому уряді всього 19 міністерських посад, то цієї кількости замало, щоб задовільнити апетити всіх партій.

МІЛЬЙОНИ ГРОМАДЯН Румунії змушені займатися пошуками куска хліба в той час, як їх комуністичні вожді живуть у розкоші. Про цю обставину сказано в комунікаті Організації Об'єднаних Націй про порушення румунським урядом прав людини. В опублікований комунікат включені покази румунського професора Дімітру Мазілу, якого тримають у Букарешті під домашнім арештом. Ще недавно Д. Мазілу очолював один з відділів румунського міністерства закордонних справ.

ПЕРШИЙ СЕКРЕТАР МАДЯРСЬКОЇ соціялістичної робітничої (комуністичної) партії Карой Ґрос заявив, що має намір зрезиґнувати, щоб не брати участи в боротьбі за владу, що спалахнула в політичному керівництві країни. К. Ґроса, який займає пост першого секретаря ЦК від травня минулого року, вважають центристом, який добивається компромісу між прихильниками реформ і партійними консерватистами, які побоюються виникнення в Мадярщині багатопартійної системи.

УРЯД ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНИ обвинуватив Захід в тому, що в понеділок, 21-го серпня, у Празі були „спровоковані" демонстрації. Центральний орган чехо-словацьких комуністів газета „Руде Право" повідомила, що у Празі заарештовано 320 громадян країни і 50 чужинців. Газета звалила вину за демонстрації на „західні засоби масової пропаґанди". Демонстрації у понеділок відбулися не зважаючи на заборону влади. 21-го серпня пражани вийшли на вулиці столиці, протестуючи проти окупації країни совєтською армією 21 рік тому. Міністерство закордонних справ оголосило, що „доля заарештованих чужинців буде вирішена згідно з діючим законодавством". Серед заарештованих — мадяри, поляки, італійці австрійці, німці зі Західньої Німеччини. Міністер закордонних справ Австрії Альоїз Мок висловив протест з приводу арешту двох австрійських кінооператорів. Він сказав, що їх затримання порушує Гельсінкські угоди, які передбачають вільний обмін інформаціями.

В АМЕРИЦІ

В ПІВНІЧНІЙ КАРОЛАЙНІ розпочинається процес проти відомого телевізійного проповідника Джеймса Бейкера, який два роки тому втратив свою величезну популярність, коли виявилося, що він мав статеві стосунки із секретаркою Джессікою Ган. На вершині своєї популярности як проповідник, Дж. Бейкер збирав поміж своїми приклонниками пересічно 120 міл. дол. річно. Тепер він мусить перед судом відповісти на 24 закиди надужиття грошей та інших протизаконних вчинків.

Д-Р ГЕЙЛ ВІЛЕНСКІ, спеціяліст з соціяльної економії, стала тепер головою програм Медікер і Медікейд. Її покликав на цей пост секретар Департаменту здоров'я і людських послуг д-р Луї Салліван після того як попередній кандидат на цей пост Дру Олтмен зрезиґнував минулого місяця з приводу неґативної настанови до нього консервативних республіканців.

АМЕРИКАНСЬКА ІНДУСТРІЯ понесла в останніх місяцях найбільші відомі досі в історії фінансові втрати. Можна припускати, що ці втрати далі будуть виносити квартально 3 до 4 біл. дол. Причиною цього є піднесення відсоткової стопи і тому Уряд ЗСА працює тепер над пляном допомоги індустрії. Пропонована порука Уряду у висоті 166 біл. дол., що має бути виплачена для індустрії в наступних десяти роках, є на думку експертів невистачаюча, щоб запевнити дальший розвиток індустрії в ЗСА.

В КАЛІФОРНІЇ ЗАГИНУВ КИТ в часі виступу у морському парку Сан Дієго. Причиною смерти був зудар із іншим китом і це сталося на очах численних глядачів. Тисячі осіб бачили як 6,000-фунтовий кит скровавився всеціло коли на нього напав другий кит, в часі виступу перед публікою. Цей випадок викликав обурення приятелів охорони звірів, які уважають, що такі звірі не повинні находитися в замкненні лише для того, щоб розважати людей.

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ПРОКУРАТОР Дік Торнбирг заявив, що він передав урядові Колюмбії листу 12 найважливіших торгівців наркотиками, яких ЗСА хоче судити за їхню діяльність. Це вказує на консеквентне продовжування стремлінь президента Джорджа Буша співпрацювати з урядовими чинниками Колюмбії у поборюванні торгівлі наркотиками. Чотири особи із цієї листи були останньо обвинувачені в Атланті за участь в шайці, що розпоряджала кокаїною у висоті 1,2 біл. дол.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays Mondays and holidays by the Ukrainian National Association Inc. at 30 Montgomery Street Jersey City N.J. 07302
Svoboda (201) 434-0237 UNA (201) 451-2200
Бюро УНС у Вашінгтоні (202) 347-UNAW. (202) 347-8631 (факс)
Subscription 1 year — $40.00 6 months — $22.00 3 months — $12.00
UNA members 1 year — $15.00 Change of address — $1.00 Make check or money order payable to "Svoboda"
Second Class Postage paid at Jersey City N.J.

„Плебісцит ногами" — проти комунізму

Коли в першій половині цього місяця Західня Німеччина „тимчасово — аж до відкликання" закрила свою амбасаду у Будапешті, то з приводу цієї події були вже на цьому місці короткі міркування. Пригадаємо, що західньонімецький уряд у Бонні рішив на якийсь час закрити свою амбасаду у Будапешті, бо амбасада не могла дати собі ради із сотнями і тисячами втікачів із комуністичної Східньої Німеччини, які просили дати їм візу. Але цей кардинальний крок західньонімецького уряду не розв'язав проблеми. За повідомленням „Ню Йорк Таймсу" з 21-го серпня ц. р., яких 800 втікачів із східньонімецького комуністичного раю все ще таборували на вулиці перед амбасадою і мадярські церковні парохії, добродійні товариства й окремі люди опікувалися тими втікачами, вивіновуючи їх в одяги та щоденні харчі.

Масова втеча чоловіків, жінок, самітних і родин із дітьми, із Східньої Німеччини продовжується і це надзвичайно цікаве явище. Коли Друга світова війна закінчилася поділом Німеччини на демократичну Німецьку Федеративну Республіку і комуністичну Німецьку Демократичну Республіку — розпочалася така масова втеча людей із Східньої Німеччини на захід, що комуністична влада за наказом з Москви здвигнула у 1961 році внутрішній мур, що по нинішній день перерізує Берлін. Але можна сумніватися, чи тепер, у 1989 році, східньонімецький комуністичний вождь Еріх Гонекер, який вже 18 літ при владі, зможе збудувати мур здовж кордону до Мадярщини. Важко тепер будувати нові мури, коли Мадярщина скасувала свій мур, що її відмежовував від Австрії. Всі ті, яким надоїло жити під комуністичним режимом і рішилися втікати — хоч би тільки в тому, що хто мав на собі — користають із відкриття кордону між Мадярщиною і Австрією. Вони — у великій більшості — переходять нелеґально всіма можливими способами кордон до Мадярщини і відтіль вже свобідно пробираються до Австрії, а там ідуть або поїздом через прикордонне місто Пассав до Баварії, або переїжджають і переходять цей кордон всілякими засобами. Ані мадярські ані австрійські власті не роблять цим утікачам ніяких перешкод, навпаки,співчуваючи, допомагають їм. А Західня Німеччина має такий давній закон, що кожний німець, який докаже свою національність,стає автоматично громадянином. На підставі цього закону понад 10 мільйонів німців з земель, які дісталися Польщі, Франції, Данії чи Совєтському Союзові, знайшли нове пристановище в Західній Німеччині і всі вони включилися в західньонімецьку економіку. Але тепер відносини змінилися. Хоча Західня Німеччина поруч із Японією є найбагатшою країною світу з могутнім промислом і високим життєвим стандартом, примістити, дати пристойне помешкання і заробіткову працю дальшим мільйонам земляків, які втекли до неї — дуже трудно. Від часу скасування мадярами дротяної застави на кордоні до Австрії — втекло із Східньої Німеччини вже півмільйона осіб і те число зростає кожного дня. „Ню Йорк Таймс" наводить слова одного з таких утікачів, який просив промовчати його прізвище з уваги на родину, яка залишилася позаду. Мовляв: „Десятки років комуністи горлали, що комунізм глибоко вріс корінням в німецькому народі. Аж ось тепер ми ногами переводимо плебісцит, демонструючи проти того комуністичного режиму".

Еріх Гонекер, генеральний секретар німецької Компартії, і Віллі Штоф, прем'єр східньонімецького уряду — це комуністичні доктринери, противники будь-яких реформ, тому мають напружені відносини з Міхаїлом Ґорбачовим. Але і в Східній Німеччині і також у Чехо-Словаччині з їхнім генеральним секретарем Мільосом Якісом та прем'єром Любоміром Струґалем — в обох тих „ортодоксійних" комуністичних сателітських країнах влада названих марксистів непевна. Масова втеча із Східньої Німеччини сильно компромітує тамошню партійно-державну верхівку, а в Чехо-Словаччині вже розпочалися опозиційні свободолюбні виступи. У Румунії і Болгарії є ще компартії льояльні супроти Москви, хоч румунський генеральний секретар Ніколяй Чаушеску вже давно відмовився достосовувати державний бюджет Румунії до совєтських п'ятиліток. Єдина Болгарія вірна Москві, бо тамошнє русофільство датується від другої половини минулого сторіччя, коли цар Александер II зискав собі у болгар славу „визвольника", і в Софії поставили йому пам'ятник.

Коли у Польщі настав демократичний прем'єр і йдуть торги за два чи три міністерські пости для комуністів — то це історичне заламання комуністичного володіння також у самому СССР та всіх його сателітських країнах. Це вже тільки питання часу, як проявиться неминуча „ланцюгова реакція" — коли потріскають дальші ланки комуністичного ланцюга.

СТРАЙК В ДОНБАСІ

(Надія Світлична за Є. М. Ратниковою)

III.

О. Бокарев закликав шахтарів відновити працю, враховуючи, що угоди досягнуто, протокол підписали представники урядової комісії і страйковий комітет, від імені якого його підписав сам Бокарев. Його заступник, П. Побережний, бригадир шахти ім. Засядька, повідомив, що їх запрошують до Москви для узгодження в уряді.

Площа мала свою думку. Вона була проти того, щоб страйком їхав до Москви. Вона вважала, що Рижков, голова Ради Міністрів, мусить приїхати до Донецька, до шахтарів, і тут на місці, а головне — прилюдно розв'язати всі питання: площа не довіряла келійним угодам.

Шахтарі запропонували оплатити дорогу як самому Рижкову, так і його супроводі. Шахтар, що виступав на площі, пояснив, що ця угода — лише проєкт, у якому написано: „вирішити", „вказати", „узгодити" і т. ін. Це тільки побажання, а не документ, який має силу закону. Ці побажання можна відкинути в будь-який момент, тож доки під цим документом не буде підпису особисто Рижкова і особисто Ґорбачова, — до праці не приступати.

Член Об'єднаного страйкового комітету Авер'янов із шахти ім. Засядька, що в жовтні 1988 року оголошував голодівку (про це писала „Комсомольская Правда") запропонував провести телеміст з Москвою, по якому виступить Ґорбачов і, якщо він на всю країну запевнить шахтарів у тому, що їхню угоду буде виконано, відновити працю.

Площа відкинула й цю пропозицію. Тільки підпиши — вимагала вона.

Оратори змінювали один одного. Напруження на площі зростало. Вона не вірила нікому. Вона знала, площа, що навіть страйковий комітет, залишившись без безпосередньої підтримки страйкарів, на чужому полі може програти цю битву. Розуміла, що бюрократія принишкла тимчасово. Площа хотіла ґарантій.

Шахтар, який виступив, запитав:

— Ви що, не вірите нам?

— Ні! — відповіла площа.

— Ви що, не вірите урядовій комісії?

— Ні відповіла площа.

— Ви що, не вірите партії?

— Ні! — відповіла площа

І тоді у відчаї він вигукнув:

— Ви що, не вірите Ґорбачову?!

Площа у відповідь промовчала. Це мовчання було дуже красномовне. Площа не сказала „ні", але вона не сказала і „так" — вона мовчала.

Кредит довір'я був на межі. Він був майже вичерпаний. Мовчання тисячі людей на площі — це було дуже серйозно.

Це відчув заступник голови Ради Міністрів Ряб'єв. Він кинувся запевняти, що особисто ґарантує виконання всіх зобов'язань і угод. Він договорився до того, що якщо тільки він не виконає всіх обіцянок, то сам сяде на сходах Ради Міністрів з плякатом, що він безробітний, оскільки подасть у відставку. Ораторські здібності його високі, голос добре поставлений. Але мова ця була з минулого. Площа не хотіла більше слів, вона хотіла дії, і чим більше він говорив, тим більше породжував недовір'я.

Шахтарі стояли на своєму: Віритимемо документам, а не обіцянкам.

сія пішли на переговори з Москвою в год 1-ій 30 хв., із приміщення обкому виїхали одна за одною 14 „Волг". Жодна інформація на площу не надходила.

Вранці було обрано делеґацію до Москви. Туди ввійшли: Олександер Бокарев, голова страйкому, машиніст гірничого комбайну Олександер Авер'янов із шахти ім. Засядька: Юрій Болдирєв, підземний електрослюсар із шахти ім. Ґорького, Лідія Толстікова з шахти „Червона зірка", майстер навантажування. Для охорони і підтримки було обрано чотирьох „афганців".

Увечорі вони мали поїхати до Москви, а площа мала чекати. Нерви в усіх були напружені. Члени страйкому майже всі втратили голос — охриплі, схудлі від безсоння.

На шахтах тривала провокаційна робота на розвал страйку. Члени страйкому усвідомлювали відповідальність за зупинку вугільного комплексу. Їхнім завданням було домогтися виконання вимог шахтарів, а не розвалу економіки. Шахти заливало водою. Місцями обвалювалось кріплення: належного догляду за ним, звісно, не було. Втрати зростали.

Серед членів Об'єднаного страйкому виникли суперечності. Частина з них наполягала на припиненні страйку, вважаючи, що зможуть домогтися підписання всіх угод нагорі. Можливо, цю впевненість вони винесли з багатодобового неспання, дискусій, боротьби за свої права, коли вони зуміли й розширити свої вимоги та вийти за межі суто економічні.

Було порушено питання правових ґарантій захищення шахтарів від сваволі начальників. Маси на площі міркували тверезо: потріб-

(Закінчення на стор. 4)

Іванна Савицька

Незабутня Одарка

(Пам'яті Ольги Стецури)

У роках 1932-33 громадське й культурне життя Кракова гуртувалося довкола Студентської Громади й товариства „Просвіта". Душею активности й вітальности громади був тоді св. п. мистець Дам'ян Горняткевич. Ось зродився у нього задум поставити в Кракові оперету „Запорожець за Дунаєм", яка, як знаємо, вимагає добрих солістів, великого хору, оркестри, декорацій, режисера й диріґента.

Мистець Горняткевич при своїх прикметах послідовности, солідности, й невсупучости, поборов усі перешкоди, і скоро почалися кропіткі проби для підготови вистави. Найлегше прийшлося підшукати Карася і Одарку.

Саме тоді жило в Кракові подружжя інж. Володимира й Ольги Стецурів, щедро обдарованих голосами, (може й школеними), або Богом даними з природи. Ольга Стецура не тільки прекрасно співала, вона й грала, мов професійна акторка, і чарувала авдиторію свіжою вродою і чаром своєї появи.

Студент медицини, Роман Граб, у вдячній ролі Андрія, блистів срібнозвучним тенором. Молоденька студентка Іванна Трешневська грала ролю Оксани.

Хор був великий, повнозвучний, барвистий, оркестра була „позичена", заляпольського театру, дириґував оперетою диріґент Менцінський, на жаль, не пам'ятаю його імени.

Були оплески й були квіти. На виставі був присутній сл.п. поет Богдан Лепкий. Ольга Стецура, безперечно, домінувала над ансамблем не тільки голосово, але й чарувала своєю особовістю.

Проби солістів відбувалися у гостинному домі Стецурів. Пригадую Ромчика Стецуру, який вже тоді поринав у музику, заслуханий у батька й маму, а в колисочці попхинькував зовсім маленький Іриней, якому арії із Запорожця аж ніяк не давали заснути.

За всіма отими картинами впала давно занавіса...

У місті Торонто (Канада) поховано не так давно незабутню „Одарку" із оперети „Запорожець за Дунаєм", св.п. Ольгу Стецуру.

Пам'яті покійної, яка в час Різдва 1933 року пригорнула до родини самітну, українську студентку, присвячую мої скромні рядки.

Роман Кухар

ЛІТЕРАТУРНИЙ ПОДВИГ ЯРОСЛАВИ ОСТРУК

Ярослава Марія (з дому Сосенко) Острук, відома українська письменниця й суспільна діячка в ЗСА, відійшла з Філядельфії від нас у вічність 5-го квітня 1973 року на 65-му році трудолюбного життя. Що ж, усього шістнадцять років тому, здається, не така то й довга часова відстань, аби забути людину. Тим паче письменницю, що дала нашій літературі п'ять повістей, один роман і безліч менших прозових творів, між якими чимало оповідань та новель, друкованих на сторінках нашої преси — „Свободи", „Америки", „Жіночого Світу", „Овиду" і ще де в нашій періодиці.

Доки жив її чоловік, інж. Севастіян Острук, робились усі заходи, щоб зберегти пам'ять його літературно-обдарованої дружини суспільним поширенням її творів. Коли ж і він помер в 1981 році, заглухло й заніміло після неї у громаді, де проживала й діяла письменниця. Так, як би й ніколи не лунав той повен чуттєвости голос в нашій еміґраційній літературі. А він же так живо відтворював традицію родинного життя в Галиччині перед Другою світовою війною, в її повісті „Провалля" (1961); а там, завертав з черги до доби ґероїки визвольних змагань, у другій її повісті „Оля" (1963); далі, не занедбала Я. Острук забрати слово в обороні жидів після їхнього голокосту на наших землях і поза межами батьківщини, під час насильного панування кривавого нацизму Гітлера, в повісті „Родина Ґольдів" (1964) з черги, пильне перо письменниці взялось документувати тривожну атмосферу непевности, безпорадности, а тоді — беззаконня та злочинности наїзду совєтської орди на Західню Україну й перші проблиски національної відбудови після відходу тієї ворожої сили в 1941 році, у третій повісті, „Хуртовина гряде" (1967); причини хронічних українсько-польських конфліктів передано згодом образно в черговій повісті „Те, що роз'єднує" (1969), а глузду буття поневоленого народу та його дозрівання до неминучої національно-державної незалежности почала дошукуватись Ярослава Острук у своєму останньому, чи не найголовнішому, творі — її романі, „Коли меркнуть зорі" (1972).

Таким чином, у співмірно недовгому проміжку 12 років (від 1960 року до 1972) здобулась наша письменниця на незвичайні літературні досягнення — самочинно, без потрібної суспільної співдії, описати свою неповторну добу в низці драматичних, часово й місцево закрашених творів. Отак стала вона насправді унікальним літописцем (з індивідуальною точкою погляду) двох десятиріч суспільного розвитку нашої батьківщини; особливо добре відчутної атмосфери громадського побуту на західніх землях України, бо знала тамтешні умови краще з власного досвіду, як уродженка Галичини. Спромогтись на такі, здається, надмірні труди — звершення циклу шести повістевих монографій на тему родинного життя у стадії дозрівання народу до політичної незалежности, і то за умов мало надійного еміґраційного побуту скупо оплачуваної заробітчанки — є справжнім подвигом, гідним відзначенням.

Про велику потребу в суспільності літературних творів, які віддзеркалюють суцільні прояви народного буття, його етосу, що можливе в більших літературних жанрах — у повісті й романі, висловлюється знаменно відомий літературний критик в Краю, Павло Загребельний у своїй розвідці „Обрії роману" („Літературно-критичний огляд за 1977 р., В-ві Художньої Літератури „Дніпро", Київ, 1978). Тут він підкреслює, що наявність у національній спільноті роману „свідчить про зрілість та високий рівень суспільства. На створення роману, — пише літературознавець, — треба 3-5 років авторової праці при умовах найбільшого сприяння на всіх рівнях видавничого процесу".

Що такі сприятливі умови не існують для наших еміґраційних письменників, ба і для українських письменників в Краю, про те й не доводиться говорити. А все ж, і при найневідрадніших сучасних обставинах творчої праці для робітників пера, вони постійно пильно діють, намагаючись заповнити щілини в монолíті суспільно-громадської архітектури. Часто така праця понад сили й без повного належного успіху. Невтомно, жертовно діяла й Ярослава Острук. Віддала нам усе, на що могла здобутись і замовкла...

Її внесок в українську літературу можна подекуди порівняти зі здобутками письменниці Еліти Ожешкової (1841-1910) в польській літературі. Обидві письменниці зображували реґіональну сцену своєї народности (чи то литовську, чи галицьку), вони й займались побутом близької до себе соціяльної спільноти (дрібно-шляхетської, в одному випаду, або ж трудової кляси з освітою, у другому), висували емансипаційні права жінки, з'ясовували проблеми національних меншин, зокрема жидівської („Меїр Езофовіч", Е. Ожешкової, „Родина Ґольдів", Я. Острук), створили пам'ятні картини вітчизняного запілля („Над Німаном", Ожешкової, „Оля", „Коли меркнуть зорі", Я. Острук). Навіть і стилістичні прикмети літературного вислову обидвох письменниць доволі схожі. Це торкається зокрема їхнього традиційного продовжування повістевого жанру без будь-яких новаторських спроб, розповідної методи з живою дією, без психологічного поглиблення характерів, нахилу в обидвох до журналістичних встрявань і дидактики (повчальної тенденції) в їхніх творах — оповіданнях, новелях, повістях. Еліза Ожешкова осягнула значний ступінь заможности, що сприяло її творчості, зате Ярослава Острук завжди боролась проти хвиль матеріяльних нестатків. Та й Ожешковій було дано кількадесят років на розвиток її літературного хисту, тоді як нашій письменниці судилось напротязі тільки двадцяти років літературної діяльности між заробітною працею несповна висловитись, заки непосильні побутові трудноші обірвали передчасно її життя.

За велику присвяту Ярослави Острук ідейній праці ми вдячні їй та зобов'язані супроти нашої письменниці до вивчання її творів, користування ними у школах і приватних домах, а головне — до тривалої, нев'янучої пам'яті рідній творчій людині, що зберегла минуле останніх наших поколінь у своїх образних, вирогідних творах.

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

ГРАЛИ І СПІВАЛИ МОЛОДІЖНІ АНСАМБЛІ

У „Свободі" з 29-го червня ц. р. 121, стор. 3-та, 5-та колона, у статті, яку підписав Микола Галів, сказано, що в Торонто у неділю, 28-го травня, у церкві св. Миколая в годині 11-ій була відправлена торжественна Архиєрейська Служба Божа, яку відправив ювілят Владика Ізидор Борецький і що співав співав церковний хор.

Насправді процесію привітала торжественними фанфарами і супроводила до церкви оркестра Українських Молодіжних Ансамблів, а під час згаданої Архиєрейської Служби Божої, дві години співали Українські Молодіжні Ансамблі під мистецьким керуванням маестра Василя Кардаша у складі: мішаний хор „Оріон" і „Левада". Духова оркестра „Авангард" грала під час Причастя. Усіх було понад 180 виконавців. Служба Божа була відспівана у старослов'янській мові. Участь у ній взяли рівнож шість членів Капелі Бандуристів з Дітройту, які з власної волі прибули, щоб звеличати ювілейні святкування Владики Борецького за що їм належиться щира подяка.

Відносно мистецької частини, після обіду, що відбулася у залі під церквою св. Покрови на Осінґтон — Лідс, то знов взяли в ній участь тільки Українські Молодіжні Ансамблі.

О. Дзюбанівська
голова

Олекса Стефанович

КНЯГИНЯ МЕТАЛЕВА

„Досить личин" —. І злото стало тьмяне,
І бронза в мідь покірно перейшла,
І в ріках сталь вчинилася зо скла,
І, як давно, нависло олив'яне.
Усе смерка, притишується, в'яне —
І лиш вітрів залізная хвала
Гуде в полях, роздоллях для крила,
Та сурмить ріг, мов горло, що мідяне.
У цілу стать Ти встала і нараз
Зірвала геть покривала окрас,
Жоно Кінця, Княгине Металева,
І ось гербом, як знак Всепожертя,
Возносиш в вись ненаїсного Лева,
Щоби Орлом здійнялося Життя.

Прага, 1938.

Богдан Горинь

КОНСОЛІДАЦІЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ СИЛ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА

(Виступ на мітинґу 3-го серпня 1989 року)

I.

У четвер, 3-го серпня відбувся у Львові санкціонований владою мітинг на тему „Міжнаціональні взаємини". На ньому виступали активісти неформальних організацій і представники львівської партократії, що вперше, мабуть, у своїх висловах приблизилися до дійсної ситуації і не були висвистані, як звичайно, народом, що зібрався біля 70,000 чоловік. Про їхню переорієнтацію говорить також зустріч, що відбулася у першого секретаря місьвиконкому міста Львова, куди були запрошені В. Чорновіл та брати Горині. Правда, присутній на зустрічі кореспондент „Робітничої Газети" дещо спотворив слова В. Чорновола. Що однак заходять деякі зміни й в оцінках офіційних журналістів, говорить об'єктивність звітів про мітинг 3-го серпня у львівських газетах. Можна питатися, що привело до цієї зміни. Чи не заважила тут також чітка оцінка пакту Рібентропа-Молотова у деяких документах УГС, де виразно говориться, що 18-те вересня 1939 рік для західніх українців це не день возз'єднання",а лише заміна одної окупації другою? Представники влади в Західній Україні не можуть також іґнорувати демонстрації, мітинги й маніфестації останніх місяців, що їм унаочнюють, як думає народ про їх господарювання країною. Отже їм слід шукати якогось компромісу з людьми, що можуть здвигнути тисячі громадян на ноги.

Подаємо текст виступу голови Львівської філії УГС Богдана Гориня на мітинґу 3-го серпня 1989 року у Львові. — А. Г. Г.

Ми зібралися на сьогоднішній мітинґ, щоб обговорити винятково важливу й винятково складну проблему: міжнаціональна солідарність у справах перебудови. Очевидно, що можна по-різному підійти до обговорення проблеми. Можна глянути на неї під вузьким кутом зору, зосередивши увагу на місцевому матеріялі, різних спробах зацікавлених осіб спровокувати міжнаціональну ворожнечу, конфлікти.

Але можемо розширити кут зору і побачивши провокації у широкому контексті заходів міцно злагодженого централізованого партбюрократичного апарату, який у провокаціях бачить свій порятунок, а тому організовує їх методично і пляномірно у Нагірному Карабасі, Тбілісі, Фергані, не опустивши з поля зору і Україну. Загроза нових провокацій неминуча, поки не усвідомимо, не проаналізуємо причину і взаємозв'язок цілого ряду конкретних випадків. Не буду зловживати цитатами. Їх можна навести в статтях та на наукових конференціях. Сьогодні важливим є поставити ряд питань і дати на них чітку відповідь. Одне з найважливіших питань: чи правильна була в минулі десятиріччя політика партії і уряду в міжнаціональному питанні? Результати цієї політики, свідками якої ми є, говорять самі за себе. До сьогоднішнього дня політика КПСР і совєтського уряду в національному питанні (тай не тільки в національному) була неправильною. Події в Казахстані, Вірменії, Грузії, Узбекістані засвідчили, що національна проблема в СССР підійшла в окремих випадках до катастрофічного показника. Вважаю, що ситуація в економіці і екології є не так загрозлива, як в галузі міжнаціональних відносин.

Однієї консолідації тут мало, ми повинні поставити питання, чому національна політика партії і уряду була неправильна. Чи не тому, що неправильними були теоретичні засади? Вдумуючись у висловлення Маркса з приводу національних питань, приходимо до висновку, що саме від нього бере початок неправильний погляд на майбутнє націй і національне питання. Доки Маркс був неторканою святинею, ніхто не відважувався його критикувати, і практика ввела національну політику КПСС у глухий кут, з якого тепер нелегко вибратись. Погляди Маркса цікавлять нас лише тому, що вони були застосовані до практики національного будівництва СССР. Теорія про відмирання націй йде від Маркса. Теорія неминучого поглинання малих націй великими також іде від Маркса. Він уважав цей процес проґресивним. Совєтські ідеологи „збагатили" теорію Маркса абсурдним ствердженням про неминучість злиття націй.

У відреґульованому тоталітарному механізмі національне відродження у будь-якій республіці сприймалось бюрократами як зло, яке суперечило історичному процесові, його об'єктивним законам. Тому з такою легкістю було розстріляно українське відродження 20-их років, репресовано в 60-их. Сталінсько-сусловська доктрина про злиття націй стала трагедією не тільки для України, але для всіх народів новітньої імперії. Неможливо сьогодні перечислити всього того, що було зроблено для знищення національної свідомости, національної пам'яті. Не зважаючи на тюрми, концтабори, розстріли руйнувались пам'ятки архітектури, нищились бібліотеки, перекопувались історичні кладовища.

Закінчення буде.

Ювілейний концерт
української музики і танцю

з нагоди

95-РІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

та

40-РІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОГО ХОРУ „ДУМКА" Н.Й.

відбудеться

в НЕДІЛЮ, 17-го ВЕРЕСНЯ 1989 року
Початок о год. 4-ій по полудні

в AVERY FISHER HALL, LINCOLN CENTER,
64th St. & BROADWAY, N.Y.

КВИТКИ: $30.00, $25.00, $20.00 і $15.00.

Квитки вступу можна буде замовляти в українських крамницях — „СУРМА", „АРКА" в Ню Йорку; „ДНІПРО", Нюарк, як також при касі в ЛІНКОЛЬН ЦЕНТР.

Семен Комірний
диригент хору „Думка"

Володимир Луців

Марія Лисогір
меццо-сопрано

Танцювальний ансамбль „Сизокрилі"
Хореограф
Рома Прийма-Богачевська

Ед Іванко
тенор

Ігор Даріян
баритон

Татяна Поташко

Марта Кокольська-Мусійчук
сопрано

- ВОЛОДИМИР ЛУЦІВ — конферансьє

БЕРУТЬ УЧАСТЬ:

ТАТЯНА ПОТАШКО — акомпаньятор хору „Думка", О. НОВИЦЬКА, С. КАЧАРАЙ, М. ГОЛОДИК, Н. НЕВМЕРЖИЦЬКИЙ — солісти хору „Думка"

- Вокальний ансамбль хору „Думка"
- Сценічне оформлення — М. ГОЛОДИК

ГОСТІ:

В. ШЕВЕЛІ, Я. ЦІСАРУК, Ю. ОРИШКЕВИЧ — солісти Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка

МАРІЯ ДОМБЧЕВСЬКА — солістка українських хорів

Танцювальний ансамбль „Сизокрилі"

Дух великого місіонера ще далі живе

(Інтерв'ю о. Ярослава Свищука зі Сестрами Служебницями в Саєнс Пеня, Чако, Арґентина)

Уже рік минув від того часу, як Господь покликав у небесні хороми свого вірного слугу, невтомного місіонера в Арґентині о. Теодора Винника Чину ОО. Францісканів. Львину частину своєї місійної праці він віддав убогим, часто всіми забутим українським поселенцям провінцій Формози і Чако.

При нагоді своїх відвідин в Буенос Айресі прибув я 4-го листопада 1988 року до Саєнс Пеня, Чако, щоб рівно ж відвідати СС Служебниць, що разом з покійним о. Теодором Винником натрудились й сьогодні продовжують його працю серед наших вірних у вже згаданих провінціях.

З нагоди моїх відвідин наступного дня я попросив Сестру настоятельку Євфрозину і чотири інші Сестри Служебниці переповісти про їхні враження з праці, а зокрема про десять років спільної місійної праці з о. Теодором. Я ставив їм питання, на які я отримав дуже цікаві відповіді. Саме тоді минув рік від смерти цього душпастиря, а Його дух ще далі живий серед Сестер і осіб у Саєнс Пеня. На кожному кроці ще свіжі сліди його праці: церква в честь Божої Матері, велика парохіяльна заля і скелет великого місійного центру, що стоїть недокінченим через передчасну смерть цього місіонера.

У вестибюлі церкви є його світлина і люди приходячи до церкви, цілують її та моляться за його праведну душу. По правій стороні, біля дверей нещодавно вмурована бронзова таблиця з дедикацією в його пам'ять, а далі друга таблиця в честь тисячоліття Хрищення Руси-України.

П'ятого листопада я мав Святу Літургію в їхній церкві. Було багато людей. Співслужив до Богослужби о. Михайло Микицей. Тоді я коротко проповідував, а опісля промовляв о. М. Микицей. Після Св. Літургії ми мали чай і перекуску в їдальні і я ставив питання Сестрам, а вони свобідно на них відповідали.

Отець Я. Свищук: Скажіть мені як довго ви є тут в Саєнс Паня, і як вам місійна праця подобається?

Сестра Євфрозина: Тут я є п'ять років і місійна праця серед наших людей дуже мені подобається. Вона зовсім інакша як в Бразилії. Тут бачимо великі проблеми серед людей, які живуть вже довго без Св. Тайн й тому у нас дуже багато праці. Найважливіше, що бракує нам тут священиків, які допомагали б нам у нашій праці. Вправді маємо тут о. Микицея, але він займається тут школою (є оріоністом і директором середньої школи в Саєнс Пеня), й тому не має багато часу до диспозиції.

Отець Я. Свищук зі Сестрами Служебницями в Саєнс Пеня (зліва): настоятелька Євфрозина, Надія, Оля, Розалія та Лея.

Отець Я. Свищук: Скажіть мені, Сестро, дещо про нову еміґрацію до Арґентини. Коли ці ваші парохіяни, які є в Саєнс Пеня, Чако прибули до Арґентини?

Сестра Євфрозина: Вони прибули сюди двома наворотами, а це в 1932 і 1942 роках.

Отець Я. Свищук: Чи вони мали духовну опіку до того часу?

Сестра Євфрозина: Ні, вони не мали жодної опіки й тому багато з них перейшло до інших віровизнань, як наприклад, до евангеликів чи лютеранів. Не було ні священиків ні сестер, й тому тепер так тяжко з ними працювати.

Отець Я. Свищук: Чув я від вас і о. Микицея, що сьогодні у вашій церкві відбувається шлюб старших осіб. Чув теж, що одна ваша Сестра дала їм інструкції передшлюбні, але вони вже довго жили разом без шлюбу. Скажіть мені Сестро, як то було з ними, коли вони прийшли до вас з проханням, щоб поправити цей шлюб?

Сестра Надія: Вони живуть разом 48 літ, мають тільки цивільний шлюб, але усі їхні діти гарно виховані. Вони, коли приїхали до Арґентини, жили на фармах, далеко від центру і не мали духовної опіки і тому були змушені жити без церковного шлюбу, але жінка все таки виховала своїх дітей по-християнськи. Всі діти мають християнське виховання і через дітей батьки дійшли до рішення, що їх шлюб треба поправити. Саме їхні діти прийшли до нас і просили, щоб ми, Сестри, приготовили їхніх батьків до церковного шлюбу. Я до них ходила і годинами приготовляла їх, переходячи з ними цілий катехизм: десять Божих заповідей, сім Св. Тайна і т.п.

Отець Я. Свищук: Сестро Надіє! Ви мені показували совєтський паспорт. Скажіть мені, як то цей совєтський паспорт опинився в їхніх руках? Вони здається, мали поїхати до Совєтського Союзу і не поїхали. Як це сталося?

Сестра Надія: Совєтські аґенти мали тут своїх репрезентантів, які українцям давали паспорти і заохочували їх, щоб вони поверталися на Україну, але більшість із них залишилися і не поїхали туди. Це було п'ять літ тому.

Отець Я. Свищук: А тепер хочу спитати вас, Сестро Ольго, про вашу працю на колоніях. Скажіть мені, як далеко доводиться вам їхати туди й на чому полягає ваша праця?

Сестра Ольга: Наша праця на колоніях дуже тяжка, бо люди наші є порозкидані по колоніях і дуже багато є таких, що ще не отримали жодних Св. Тайн. Є багато наших людей, що не охристилися, не прийняли ще Св. Причастя, роками не сповідалися і живуть без шлюбів. Ми бачимо, що ця праця дуже конечна, хоч нам дуже тяжко приходиться стало до них доїжджати, бо маємо багато праці дома, вечорами ходимо до школи, а ночами вчимося. Крім наших інструкцій катехизму ми стараємося їм допомагати одежою і речами першої потреби. Взагалі ділимося з ними тим, що самі дістаємо. Ми їздимо в найдальше віддалені колонії (30-50 км) приготовляємо їх до Св. Тайн, а опісля повідомляємо священика, щоб прибув до них, дав їм Св. Причастя чи уділив Тайну Подружжя.

Отець Я. Свищук: Саме попереднього місяця минула перша річниця від смерти о. Теодора Винника. Скажіть мені, дорогі Сестри, що Ви можете про нього сказати? Він був тут з вами 11 років. Він працював тут на місійній ниві серед різних, часто дуже важких і невідрадних обставин. Що можете про нього сказати? Що він зробив тут за тих 11років, та з якими сантиментами люди ставляться до його пам'яті?

Сестра Євфрозина: Про працю о. Теодора можна сказати багато. За той час, як я працювала тут з ним, то знаю, що він ніколи не жалував ні часу ні грошей ні своєї особи. Він все був до диспозиції нашим людям і дуже ревно виконував свої священичі обов'язки. Він часто їздив у віддалені колонії і давав шлюби по домах, бо люди були вже старші. Рівнож він давав Тайну Св. Хрищення зарівно дітям як і старшим, які ще не були охрищені. Його праця була в повному розуміні цього слова — місійною працею. Крім своєї стисло місійної праці він був великим будівничим, бо збудував тут велику церкву і парохіяльну залю. Він рівнож збудував церкву, дім для Сестер і парохіяльну залю у Кольорадо. Все це він збудував за фінансовою допомогою наших американських приятелів. Він постійно писав багато листів і мав багато добродіїв.

Розпочата о. Теодором Винником будова місійного центру в Саєнс Пеня в Арґентині.

Отець Я. Свищук: Тут маємо між нами Сестру Ольгу, яка тут найдовше і тому найкраще знала особу о. Винника. Скажіть нам, Сестро, дещо про особу Теодора.

Сестра Ольга: Відколи познайомилася з о. Теодором найбільше подивляла його щирість і щедрість. Він ніколи не жалував нічого. Він дуже любив Сестер Служебниць і він їм завжди дуже помагав. Він рівнож дуже допомагав людям по колоніях, він часто їх відвідував, а речі, які він отримував з Америки — розвозив їх і роздавав особисто нашим людям і всім, які звертались за допомогою. Він допомагав їм рівнож грішми і ділився з ними всім, що мав. Я сама бачила, як він давав гроші бідним людям, щоб купили собі дещо на свята. Він дуже любив бідних, особливо дітей, й вмів пристосуватись до убогих обставин. Прибувши з Америки, він добре знав психіку людей в Арґентині. Він їв те, що вони їли. Він ніколи не жалував

(Закінчення на стор. 4)

Дух великого...

(Закінчення зі стор. 3)

своєї праці і надзвичайно любив своє місійне покликання. При тому він завжди старався про покликання.

Отець Я. Свищук: Тут є Сестра Лея. Скажіть мені, Сестро — чим ми з Америки кожемо вам допомогти?

Сестра Лея: Тут люди є дуже бідні. Тому ми потребуємо для них білизну, гроші, одягу і багато інших речей першої потреби.

Отець Я. Свищук: За аргентинським законом багато студій, що Сестри брали в Бразилії, їм не зараховують і тому вони мусять ще раз переходити ті самі студії, наприклад, якщо вони закінчили в Бразилії середню школу, то вони мусять тут ще раз ходити п'ять літ до середньої школи наново. Тому Сестри, крім тяжкої праці з дітьми й людьми, мусять вечорами ходити до школи, а ночами приготовляти шкільні завдання. Думаю, що Сестра Лея розкаже нам про їхні шкільні предмети.

Сестра Лея: Ми беремо в школі: еспанську мову, англійську мову, історію, географію, білогію, математику. Щоб скінчити ці всі предмети забере нас п'ять років.

Отець Я. Свищук: А тепер звертаюся до Сестри настоятельки Євфрозини і прошу розказати мені про пансіонат дівчат, що його вони провадять. Скажіть мені, Сестро, скільки маєте дівчаток і як ваша програма з ними проходить?

Сестра Євфрозина: Цього року ми маємо в пансіонаті самих українських дівчат і їх є дванадцять. Давно ми мали їх більше. Доходило до 45 дівчат. Минулого року ми мали 25 дівчат. Цього року ми примінили нову методу, а це прийняли тільки українських дівчат, але на майбутнє хочемо перейти до старих метод і приймати всіх, хто бажає вписатися. Ми маємо тих дівчат і провадимо пансіон, щоб мати з чого жити. Наші студії дуже дорогі, а ми не маємо жодних фондів. Деякі дівчата платять, але деякі — ні, бо вони мають дуже бідних батьків. У пансіоні вчимо різні предмети як: релігію, українську мову, вишивання, куховарство та домашнє господарство. Сестра Надія розкаже вам дещо про науку української мови.

Сестра Надія: Деякі дівчата вже дещо вміють українську мову, особливо знають як читати і дуже нею цікавляться. Я зацікавлений моїм предметом, тому переводимо різні і питання і відповіді, під час яких вони довідуються про назви поодиноких предметів і в той спосіб присвоюють собі розговірну мову. При тому вони в тому часі пишуть і читають. Наші підручники ми отримуємо з Бразилії, де їх опрацьовують. Деякі підручники, завдяки нашій практиці по колоніях, ми опрацювали самі. Я опрацювала один підручник, що складається з п'ятнадцять лекцій. Вивчивши їх — юнак чи дівчина є спроможні читати і писати по-українськи. Крім того маємо український буквар.

Отець Я. Свищук: Передімною є наймолодша Сестра, а це Сестра Розалія. Вона має вже один рік обітів. Як кажуть сестри, і вона сама це підтверджує, її покликання вона завдячує о. Теодорові Винникові. Прошу Сестри — чи це правда, що ваше покликання ви завдячуєте о. Теодорові?

Сестра Розалія: Так.

Отець Я. Свищук; Скажіть мені коротко. Напевно й інші священики старалися намовити вас, щоб ви пішли до манастиря, але видно їм не пощастило. А прийшов священик з Америки, монах о. Теодор, намовляв вас до покликання і ви погодились. Що бачили ви в отцеві Теодорові, що ви пішли за його порадою.

Сестра Розалія: Його радість і готовість його служити іншим.

Отець Я. Свищук: Ви дуже вдало це висловили. Ми всі знаємо о. Теодора з його радости і готовости служити ближньому у всіх потребах його життя.

• • •

Ось так після того діялогу ми маємо тепер загальне поняття про труд, про їх досвіди в колоніях з нашими українськими людьми. Це дійсно тяжка і відповідальна праця для Церкви й нашого народу. Це правдиво місійна праця в Саєнс Пеня, Чако, Аргентина, де є великий Місійний осередок Сестер Служебниць для наших людей. Отець Теодор Винник перед смертю зачав будову Місійного центру, але Господь покликав його попереднього року до себе.

А тепер зупинімось ще над особою о. Теодора. Багато людей запитувало про нього. Тут є живі свідки його останніх місяців і днів. Сестра Оля, яка була цілий час за його перебування тут в Саєнс Пеня, може найкраще про це сказати.

Отець Я. Свищук: Сестро, скажіть мені чи отець Теодор будь-коли скаржився про стан свого здоров'я і щоненудь згадував про це?

Сестра Оля: Отець Теодор не скаржився і не казав, чи його щонебудь болить. Ми бачили, що він заживав лікарства, але ніколи не казав чому. Ми рівнож зауважили, що останніми часами він не чувся добре, бо вже менше їздив до людей. Не раз казав, що щось його боліло і не спав, але ніколи не скаржився. Останніми разами, як ми зауважили він мав велике бажання їхати до Америки. Думаємо, що хотів там іти до лікарів. Перед тим він ніколи не казав, що поїде до Америки, бо він дуже любив Аргентину.

Отець Я. Свищук: Дуже дякуємо вам преподобні Сестри за ваші вичерпні та цікаві інформації про вашу місійну працю й працю о. Теодора Винника. Я переконаний, що наші читачі, прочитавши ці звідомлення про вашу працю, забажають в дечому вам допомогти, а при тому й тим численним убогим українсь ким людям, яким ви з посвятою і любов'ю ради Христа рішились ревно служити.

Ентузіястів...

(Закінчення зі стор. 1)

сів уважає М.Дейчаківський буде таки кобзарський табір в Емлентоні у Пенсилаванії, де УАПЦ має свою оселю. Там від 13-го до 27-го серпня цього року проходить цей табір, в якому можуть взяти участь усі зацікавлені від 12-го року життя до... найстаршого, тому, що для старших є окреме приміщення, а табір є тільки назвою, на ділі — це школа кобзарства для кожного віку і для кожного ступня знання цього мистецтва. В „таборі" навчають найкращі бандуристи — Ю. Китастий, М. Дейчаківський, Віктор Мішалов, Олег Махлай, Ліда Чорна і д-р Марко Фаріон.

Св. п. Г. Китастому присвячують його учні, а тепер уже учителі, всі курси навчання в п'яту річницю його смерти та, як розповідає М. Дейчаківський, а у дальшому плянується в наступному році великий збірний концерт Капелі Бандуристів, якою диригує тепер Володимир Колесник, і ансамблю молодих бандуристів зі ЗСА і Канади під орудою І. Павловського.

З якою повагою, пошаною і любов'ю згадують бандуристи свого учителя доказує те, що вони творять тепер фундацію ім. Г. Китастого на потреби розвитку світового кобзарства, як наприклад, видавання музичних творів, улаштування курсів, таборів, конкурсів, підготови інструкторів, допомоги у робленні нових інструментів. В цьому останньому є вже прогрес, бо як інформує наш гість, в Ошаві є майстер виробу дитячих бандур, українець Василь Вецел, який тим ділом поважно зацікавився. За фінансовою допомогою Василя і Івана Деркачів з Чикаго замовлено вже у Вецела 20 дитячих бандур, які можна буде купити або випозичити. Показується, що тепер зацікавлення серед дітей грою на бандурі дуже збільшилося, як це завважують наші ентузіясти українського кобзарства.

І тут М. Дейчаківський переходить знову на міркування про значення кобзарського мистецтва сьогодні, про те, що треба ставити його на високому рівні, про те, що бандура це шлях до теперішньої молоді, що можна шукати поєднання народної музики з модерною в якийсь добрий мистецький спосіб як це вже роблять в Україні.

„Бандура може поєднати різні покоління і різних людей. Я вірю, що саме бандура і пісня можуть затримати при українстві нашу молодь більше як що інше, бо попри гру на бандурі молода людина вивчає історію народу і його стремління", — каже М. Дейчаківський нам з таким глибоким переконанням, що ми не маємо найменшого сумніву що перед нами сидить, ще один із ентузіястів кобзарського мистецтва, який іде шляхом свого учителя Григорія Китастого.

В ОВКЛЕНДІ, КАЛІФ., загинув на вулиці Гюі Нютон, творець і провідник партії Чорних Пантер, що постала з негрів в 1960-их роках. Г. Нютон, який здобув ступінь доктора філософії в 1980 році, мав 47 років і був для радикальних кіл в ЗСА легендарною постаттю, зокрема коли його засуджено за співучасть у вбивстві старшини поліції в Овкленді та у ряді інших злочинів. В останніх роках він старався вилікуватись від алькоголізму та наркоманії. Не є відоме хто і чому застрелив його тепер на вулицях його родинного міста.

Страйк...

Закінчення зі стор. 2.

но мати гарантії. Праці не відновлювали.

У СССР гарантії не має ніхто. Вони це знали і хотіли змусити поважати себе. Вони мали рацію. Ціною за це почуття недовір'я було ще дві доби страйку і додаткові втрати — понад 15 млн. крб.

У правовій державі страйк можна було припинити одразу після підписання протоколу. В неправовій шахтарі вимагали підписів голови Ради Міністрів і президента. Лунали навіть вигуки: Сесію Верховної Ради сюди! Професійна замкнутість та ідеологічна стерилізація обмежила вплив страйку, не дала йому піднестися до подій загальнонародної акції, принизила його ролю як джерела, виразника народного духу й громадянської гідности, на превелике вдоволення партійно-бюрократичного апарату.

Серед шахтарів на площі, одягнені в спецівки, були люди, яких ніхто не знав. Вони залякували шахтарів можливими провокаціями, розповідали байки про те, що на площу раз-по-раз прориваються провокатори з летючками. Хочуть, мовляв, познущатися з шахтарської політичної цнотливости, кличуть їх на політичний шлях.

Куди вже більше, як взяти владу у свої руки мирним шляхом! Чи це не політика? Важко уявити. Але... „Ні, — твердили шахтарі, — ми політикою не займаємося". Вони, взявши владу, не займаються політикою! Вони, ще домагаються того, щоб взяти засоби виробництва до своїх рук, так само як плоди своєї праці, не займаються, бачте, політикою! То що ж таке політика?

Начальники з управління внутрішніх справ раз-пораз прибігали із заклинаннями. Розповідали, що затримали якогось провокатора. Але провокатора чомусь не показували. Чому? Може, не було нікого з провокаторів? Сам В. М. Надригайло розповідав, що десь було знайдено прапор із хрестом, що знешкоджено тих, хто розповсюджував летючки. Природно, ні прапора, ні летючок, ні їхніх розповсюджувачів нікому не показували. А можливо й не було жодних прапорів з хрестом і летючок? Можливо, відбувалося ідеологічна обробка, в якій віддавна всі засоби добрі, а найкращий засіб — брехня?

На жаль, вся ця тріскотнява подіяла. Зернята недовір'я пролазили в незвільнену від страху сталінізму шахтарську душу. Побоюючись якихось мітичних провокаторів, шахтарі нікого стороннього не пускали до мікрофону, тримали його вимкненим. Лише зрідка виникали стихійні мікромітинґи, які не підносилися до серйозних узагальнень.

Велика енергія мас розтринькувалася на боротьбу з примарами, на пошуки „ворогів" збоку або завезених із-зовні, бодай з іншої области. Так було з робітниками київського заводу „Ленінська кузня", яких навіть не пустили на площу й одразу по тому депортували.

Усе це робили люди в шахтарках, тільки ніхто не знав, на якій шахті працюють ці санітари духа, і чому шахтарки на них новісінькі — без дірок і без латок.

Контакту з інтеліґенцією не було. Неформальні лідери самі поводилися делікатно, намагаючись не дати приводу для провокації. Партбюрократія домоглася свого. Заскотенівши від страху, вона зуміла все таки втримати ще в страху народ, який піднявся за свої права, не допустила його до консолідації, яка означала б її цілковитий крах. А тепер обмірковує пляни реваншу.

Для початку вона розв'язує страйкові комітети. Метода стара, як світ: поділяй і владарюй. Покищо — поділяють. Невдовзі почнуть владарювати з новою силою.

ПОВІДОМЛЕННЯ
Адміністрації „Свободи"

ПОВІДОМЛЯЄМО ВСІ ОРГАНІЗАЦІЇ І ПООДИНОКІ ОСОБИ,
ЩО АДМІНІСТРАЦІЯ НЕ БУДЕ ПОМІЩУВАТИ ЖАДНИХ ОГОЛОШЕНЬ
якщо попередні рахунки
НЕ БУДУТЬ ВИРІВНЯНІ
Окремих листів у тій справі не будеться відписувати.
ВСІ РАХУНКИ МУСЯТЬ БУТИ ЗАПЛАЧЕНІ ДО 15 ДНІВ ВІД ДНЯ ПОЯВИ.